



Štev. 10.

V Ljubljani, 1. vinotoka 1900.

Leto I.

Kralj Matjaž.

Sredi noči, opolnoči
iz sanj se kralj Matjaž zbudi.

Zbudi Alenka kraljica se,
kot zarja blišči jo ji lica se.

In dvigne se glav bradatih sto,
molče vprašujejo: „Kaj je to?“

Pred kraljem pa mlad junak stoji,
kakor hrast stoji, stoji, govori:

„Hej, kralj zaspanec, pokaži svoj meč!
Prišel sem ga iz nožnic vleči!“

„Na steno poglej!“ — In vzame ga,
z levico krepko objame ga,

Z desnico ga prime za ročaj —
Že sinil je, glej, ostrine sijaj.

Čuj prhanje konj, čuj orožja žvenket,
med trumami gre pridružen šepet.

Glej ostrine pol! — Kak narašča hrup!
Matjažu v očeh vzplamteva up!

Že šum je in hrup med trumami vstal —
kdo zrl je vihar že z gorskih skal?

Vse v stremenih stoji, vse v sedlu sedi —
a junak se prestraši in zbeži.

Mrmraje razjahajo čete vse,
spet padejo v sen, zaklete vse.

Matjaž ob mize udari srdit:
„Čemu si prišel me še ti buditi!“

Alenčica vzdihne in sklone glavó
in spet je pod Krimom kot prej mrtvó.

Oton Zupančič.



Deteljica.

*Pisano je polje,
rahle so stezice,
jaz pa je ne najdem
tiste deteljice.*

*Take deteljice
s štirimi peresi!
Daj mi, daj mi srečo,
deteljica, kje si? —*

*Sreča, si li zlata
ali si srebrna,
kakor solnce jasna,
kakor tema črna? —*

*K čarovnici pojdem
v stari grad za tabo,
k beli vili pojdem
in te vzamem s sabo! —*

*Skozi mračne gozde,
črez morje široko,
spremljala me bodeš
v zemljico globoko!*

Vida.



Jeseni.

*Povsod že v prirodi
cvetice venó,
a meni pa v srcu
najlepše cvetó.*

*Povsod že po logih
nam ptice molčé
a meni radostno
prepeva srcé . . .*

*Prirodo objel že
jesenski je hlad,
a v meni procvita
najlepša pomlad.*

*Pomladi življenja
se zdaj veselim,
in pevam radostno
in Boga častim.*

Bogomila.



Deček in zvezdica.

*Oj, to je ponosna luna naté
tam gori ti, zvezdica mala!
Tak mirno brliš in v luno zreš
kot bi se nekoga bala.*

*A jaz sem deček mlad in vesel
in skačem in rajam okoli . . .
Če mika te, če mika te,
pa pridi k meni dol!*

*Stoj, stoj! Kam bežiš, porednica,
kot bi te hudoba podila?!
A luna prej ponosna tako —
sramu za oblak se je skrila . . .*

B. Baebler.



Ata, ata! . . .

Spisal Ivo Trošt.

I.



Nas ata lep, lep. Nas ata plisli domov!«

»E, beži, beži,« okara Lesarjev Ciril svojega najmlajšega bratca Vladka. »Že v šolo boš kmalu zapisan, pa še govoriti ne znaš prav. Kaj ti poreko ata?«

»Znam, znam; plav les znam. Mama, znam, znam . . .«

V kuhinji se je sukala Lesarjeva mati ob ognjišču, pripravljala večerjo in poslušala pogovor obeh dečkov na pragu. Drugi otroci, dve deklici in najstarejši sinko, so bili še na polju, pa se gotovo niso pogovarjali o drugem kot o svojem očetu. Saj ga niso videli že dolgih pet let.

Mati stopi na prag pomagat Vladku, ki se je, videč prihajajočo mamico, ponosno oziral na Cirila, češ: »Ali vidiš, pa les znam. Kaj bos ti?«

»Že zna že naš Vladko. Zakaj praviš, da ne? Saj je še majhen.«

»Jaz, jaz — velik!« In mali mož se zmagovito dvigne na prste: »Ata lekli: jaz velik!«

»Kaj? Ti ata še ne poznaš!« Nič posebno mu ni pomagala mati s tem

»No, vidiš, Vladko, tebe so še zibali, ko si zadnjič videl ateja.«

»O, moj Bog!« vzdihne mati, obriše solzo, ki se ji je posvetila v očesu in odide v kuhinjo.

Solnce je zašlo, večernica je zablestela na nebu, in izpod bližnje gore je odmeval pastirski rog vaškega črednika, ki je poganjal govedo s paše. Tudi Lesarjeva dimka se je bližala z drugo živino domov, in prav dimka je zmešala pogovor Cirilu in Vladku na pragu. Ciril je pripovedoval o ljubljenem atu, a Vladko je hotel vse vedeti še bolj. Samosvestno je trdil, da ima on ata najrajši.

»E, beži, beži. Bomo videli. Še pet dni, pa pridejo ata.«

»Bodo plinesli cuklčkov?« Ciril se je nasmehnil. Na dvorišču je zamukala dimka. Mati je hitela po golido in velela Cirilu, naj gre dimko privezat, Vladka so pa že klicali z njive se vrnivši brat in sestrici, da bi z njimi molil. V tihi mrak se je namreč razlegel večerni pozdrav nebes kraljici. Ta pozdrav

so Lesarjevi molili skupno vsak večer in na koncu pristavili še »očenaš« za srečno vrnitev dragega očeta iz Amerike.

Kdo zameri Vladku, ki je znal moliti komaj za največjo silo, če je več mislil na očeta in cukrčke kot na molitev, in pomenljivo pogledoval Cirila?

II.

Huda se je godila tisto zimo Lesarju.

Na pičlem zemljišču je pridelal krompirja, da so ga lupili komaj do Božiča. Druge pridelke so spravili skoro sproti — v usta. Še trdne, imovite kmetovalce je Bog obiskal s stisko in pomanjkanjem, kaj šele Lesarja? Pet lačnih glav je hotelo sleharni dan polniti želodčke. Jeseni prej mu je umrl oče, ki je bil družini dobra opora zlasti pozimi, ko je mladi Lesar služil novce v hrvaških šumah in jih pošiljal domov ženi. Oče je doma nabijal potrte škafe, kadi, sode in lempe; ljudje so mu namestu plačila pa prinašali potrebnih živil, ki so otrokom veliko več zalegla kot svetli novci. Letos ni vsega tega več. Ostala je obilna družina in sto potreb. Na Hrvaško niso šli to jesen iz naše vasi, ker so pri onem gospodarju ponaredili vse; drugih nabiralcev ni bilo za šume.

Prišli pa so k nam nabiralci za Ameriko. Kdor je le čutil pod palcem dovolj drobiža za vožnjo črez široko morje, se je zapisal in se takoj odpravil z najlepšimi nadami na novi svet. Tudi Lesar se je odpravljal, dasi mu je žena branila z besedo in solzami. »Kaj pa hočem! Živ ne morem v jamo, pa tudi vi ne morete!« In zadolžil se je na itak že zadolženo posestvo še za dvesto kron. Le iz težka jih je dobil. A toliko je potreboval za potnino.

»Tako jih vrnem, ko pridem v Ameriko.«

»Ne verjemi, ne verjemil!« je ugovarjala žena.

»Kaj? Delati znam. Zaslužki so dobri. Tudi vam ne bo krivice. Vsak mesec dobiš potrebnih dolarjev. Ko prislužim toliko, da poravnam doma vse dolgove, pa da mi ostane še za pot in morda kaj več, se pa vrnem. Prav kmalu se vrnem, v dveh letih.« . . .

Nič ni pomagalo! Šel je z drugimi in ni se vrnil v dveh in ne v treh letih. Mlajši otroci so se ga spominjali samo po vsakdanjih pogovorih. Mali Vladko je celo mislil, da je njegov ata nekako tako lepega obraza kakor njegova mati, ko mu reže kruh za malico.

Več kot eno leto ni pisal. Pozneje je poslal res nekaj denarja, a še več bridkih tožba, kako mu je hudo. A huje je bilo doma, ko so živeli brez očetove podpore in še plačevali obresti od dolgov.

Koncem petih let dospe vesela novica: Pridem v treh tednih. To je bilo radosti sredi največje bede pri Lesarju. Ko bi napolnil hišico s samimi zlatniki, bi jih ne bil tako razveselil. Vsi so šteli dneve, vsi so se pripravljali, da čim slovesneje pozdravijo dolgo pogrešanega očeta.

»Kako storiš pa ti?« ga vpraša najstarejši brat Ivan.

»Bom splezal atu na koleno, pa bom lekel: nas ata lep, lep!

»O, ti otroci,« se je začudila mati in se mu nasmehnila. Drugi so se smejali na vsa usta.

Neko dopoldne potem sede zarastel bradač na klopico v Lesarjevi veži. Zveženj je položil na tla in vprašal, kje so mati, Ciril jo ubriše boječe mimo njega po mater na vrt. Kmalu se vrne, za njim mati, za obema je cepetal Vladko.

»Ata, ata! . . . Moj Bog! Naš ata!« se vzradosti mati. Starejši otroci prihite veselo in vpijejo: »Ata, ata!« . . . Radostno objemajo bradato lice očetovo, Vladko pa zbeži v kuhinjo, kjer se skriva v najtemnejši kot — pod ognjišče.

III.

Veselo so sprejeli očeta v hišo.

Povedal jim je, da ima sicer nekaj prisluženih dolarjev, a v Ameriki je skoro pustil ljubo zdravje. Daleč od ljudi, v silnih gozdovih je tesal malone ves čas. Varovati se bo moral težjega dela, da okreva od velikega truda. In tisti votli, suhi kašelj je glasno potrjal resnico Lesarjevih besed. Otroci so ga obsuli in radovedno poslušali. A Vladko ne.

»Ali ne greš atu na koleno?« so ga dražili. Vladko je pa potisnil palec desne roke v usta, molčal in boječe gledal, kdaj se skriva v materino naročje ali pa zbeži pod ognjišče, od koder so ga priklicali.

»Cukrčkov, na, Vladko!« ponuja Lesar s tresočim glasom. Vladko se ozre v strčečo očetovo brado, še zboji neznanega pogleda in skriva obraz materi v predpasnik.

»Se že privadi že! Me ni poznal, ko sem odhajal. Tudi Ciril me ni poznal.«

»O, poznal, poznal, ata!« se odreže možko Ciril.

Lesar je razdelil slaščice in razne drobne spominke iz Amerike.

Za Vladka je položil na stran, kar je deček dobro videl.

»Vsi se bomo trudili za Vas, ata!« se oglasi Ivan, vesel lepih darov.

»Samo da ste doma, naš ata!« pomagata sestrici, in Ciril razlaga:

»Nič ne boste delali, da prej ozdravite. Vse bomo sami naredili.«

Ti dokazi odkritosrčne otroške ljubezni so lajšali očetu notranjo bolešč. Kašljal je sicer še več dni, a z Vladkom se nista sprijaznila. Celo dimka je spoznala nekdanjega gospodarja.

»Kje pa je tvoj ata?« vpraša neki dan Lesar, ko si je bil ostrigel brado.

»V Ameliki! Nas ata lep, lep!

To so bile prve besede, ki jih je izpregovoril z očetom.

Naslednji dan mu pokaže Lesar shranjene darove in nekaj kositrenih vojakov in ga uči, kako naj jih postavlja v vrsto. Vladko se je lotil dela molče. Tudi slaščice je vzel iz očetove roke in nesel materj spraviti.

Vendar je bil vsaki dan zaupnejši.

Domači sveži zrak in zaželeni počitek sta vrnila Lesarju zdravje. Nehal ga je kašelj, in glas se mu ni več tresel. Z Vladkom sta pasla dimko in posedala po hladnih seneh. Vsi so čutili, da se je pod domačo streho vrnila nekdanja sreča. Celo Vladko je neki dan, ko so vsi poslušali očeta, porabil priložnost, da mu je zlezal na koleno, začel jokaje poskakovati in gladiti obrito očetovo lice:

»Ata, ata, Ladko tudi nas. Ata lep, lep! Ata plisli domov.«

Otroci so se smejali, tudi Ciril se je pomagal smejati; Lesar pa je pogledal ženo, rekoč: »Vidiš, sedaj-le me je spoznal.«

Obrnila se je v stran, da bi zadušila solze, ki so ji prikipele z oči od samega veselja.



Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

5. Kako je črevljar preslepil hudobca.

(Češka.)



revljar je pobegnil z doma. Nezačuden je bil, saj ni imel niti suhega kruha, pač pa jezično ženo.

»Morda se mi bode drugod bolje godilo,« si misli, »na tujem mi nihče ne bo očital, da sem lenuh, in kar si prislužim, vsaj v miru povžijem.«

Ni hodil dolgo.

»Kam, prijatelj?« zakliče nekdo za njim.

Črevljar se obrne, pa vidi, kako neki tujec hiti za njim.

»Po svetu grem,« odgovori črevljar. »Od žene sem pobegnil, ker ne morem izhajati z njo.«

»Prav tako se je godilo meni,« pripoveduje neznanec. »Tudi jaz sem pobegnil od svoje žene. Hudobec sem, a ne boj se me, nič hudega ti ne storim. Skupaj bova hodila, in dobro se nama bo godilo. Kakšen križ sem imel z ženo! Glej, molek mi je vselej dala pod zglavje, in moral sem leči k znojju. Ko mi je zjutraj prestiljala, je preložila blazino k znojju, in zopet sem moral drugače leči. Drugi dan je zopet tako storila kakor prej. Ukazal sem ji, naj vrže molek stran, toda zaman. Iz hiše me je izgnala, rekoč, naj se več ne prikažem vanjo. Kaj mi je bilo početi? Šel sem med ljudi in jih zopet izkušam.«

Črevljar se ni bal hudobca. Sprijaznil se je z njim.

»Siromaštva ne bova trpela, pomagal bom jaz,« obeta hudobec. »Ne bo ti treba skrbeti za kruh, če me boš le slušal. Kraljico bom obsedel in ti me pojdeš izganjat. Kralj ti dobro plača.«

Šla sta v glavno mesto, in zdajci se je razširila novica, da je zbolela kraljična. Pripovedovali so, da razsaja, kakor bi se ji bilo zmešalo, in da morajo paziti nanjo, da si ne stori kaj žalega. Na oglih ulic je bilo nabito kraljevo oznanilo, da postane kraljevi zet in sovladar, kdor pomore kraljični; po vladarjevi smrti bo pa kraljevi prestol njegov.

V kraljevi grad so prihajali najizvrstnejši zdravniki. Ali kaj pomaga vsa vednost človeška, kjer nasprotuje peklo? Ničesar niso opravili. Osramočeni so

odhajali iz gradu. Kralj je že malone obupal. Bolezen njegove hčere se ni boljšala, nego se hujšala od dne do dne.

Tudi črevljar se je oglasil v gradu. Preoblekel se je bil za učenega moža. Kraljični ni dal nobenih zdravil, samo križe je delal nad njo in govoril v nerazumnem jeziku. Dobro četrť ure je trajalo to; kar umolkne čudni zdravnik. In toliko da je umolknil, se je zdajci upokojila kraljična in bila je zdravejša nego kdaj poprej.

»Star sem,« pravi črevljar kralju, »naj si izbere tvoja hči moža, sebi enakega. Daj mi kak dar. Zadovoljen bom, da se le z njim preživim na stare dni.« Vladar mu da tristo goldinarjev; vrhu tega mu ponuja svoj grad. Toda črevljar ga zahvali in še istega dne zapusti kraljev dvor ter gre in mesta.

Na cesti zunaj mesta ga je že čakal njegov tovariš. Oba si razdelita zaslužek.

Ko jima poidejo zadnji denarci, pravi hudobec črevljarju: »Zdaj pojdeva v drugo deželo, in jaz zopet obsedem tamkaj kraljično. Ti me boš prišel izganjat, ali plače moraš zahtevati še enkrat toliko kakor zadnjič.«

Šla sta v drugo deželo. Komaj sta prišla v glavno mesto, se hipoma razširi žalostna novica, da je kraljična nevarno zbolela. Pripovedovali so, da razsaja in da morajo paziti nanjo, da si ne stori kaj žalega. Kralj je razglasil, da postane njegov zet in sovladar in pozneje kralj, kdor pomore kraljični.

Najboljši zdravniki so prihajali v grad, celo iz daljnih krajev so prihiteli, da poskusijo svojo umetnost; ali ničesar niso opravili. Osramočeni so se vračali domov.

Česar niso dosegli učeni možje, to se je posrečilo črevljarju. Zopet je delal nad kraljično križe in zopet je izgovarjal nad njo čudne besede v nerazumnem jeziku. Ko pa je utihnil, se je pomirila kraljična in je bila zdravejša nego poprej.

»Ženo že imam, kralj,« pravi črevljar, ko so mu ponujali plačilo, »in Vaše hčere nočem onesrečiti. Za moža naj si dobi sebi enakega. Le šeststo tolarjev prosim, to je pač majhna plača za tako težavno delo.«

Kralj mu da, kar je zahteval, in še nekoliko po vrhu. Črevljar ga lepo zahvali in takoj odide. Zunaj mesta ga je že čakal tovariš.

»Veš kaj, črevljar, takega življenja sem že sit in ti tudi gotovo. Dosti si prislužil. Imej sam vse te denarje in se vrni domov. Obogatel si. Rada te sprejme žena in potrpi s teboj. Jaz pa pojdem še v tretjo deželo. Tamkaj zopet obsedeva kraljično, toda ne pojdem več iz nje. Kadar jo ugonobim, se polastim zopet druge. Tako nalovim obilno duš svojim bratom. Po pravici ti povem zdaj: izgnali so me iz pekla, jaz pa se moram vendarle spraviti z njimi. Toda to si zapomni: ko bi te ne vem kako silili, da bi zopet zdravil obsedence, se nikar ne predrzni! Na kosce bi te raztrgal.« Ko je bil to zaščil črevljarju, je izginil hudobec.

Črevljar se je vrnil domov. Ženi se razvedri obraz, ko vidi, koliko denarja je prinesel mož s pota. Kje in kako jih je dobil, tega ni povedal. Rekel je, da jih je našel, in žena ni dalje povpraševala.

Nekega dne se ustavi kočija s potnima, prašnima konjema pred črevljarjevo kočjo. Dva gospoda skočita iz nje in stopita v hišo.

»Naš kralj ti ukazuje, da precej sedeš k nama na voz in se odpelješ k njemu v grad,« veli črevljarju eden prišlecev.

»Zakaj mi neki ukazuje to vaš kralj?« vpraša črevljar nekako ošabno.

»Njegova hči je hudo obolela in ker je zvedel, da si ti že dve kraljični v tujih deželah ozdravil, zato pošilja pote,« odgovori kraljevi poslanec.

»Kaj? Jaz naj bi bil dve kraljični v tujih deželah ozdravil?« se čudi črevljar. »Jaz se držim svojega rokodelstva, katerega me je naučil rajni oče, o zdravlilstvu pa ne umejem ničesar. Med veliko gospodo nisem nikdar zahajal.«

Nato reče kraljev poslanec: »Slediti te je dal kralj, kam pojdeš iz njegovega mesta, kjer si bil naposled, in prav do te-le vasi so prišli za teboj njegovi ogleduhi. V tej-le koči si izginil. Nikar ne taj! Ali pojdi z nama, ali pa te da obesiti tvoj kralj zato, da ustreže našemu. Tako je in mir besedi. Stori, kar se ti zdi.«

»Ali me obesijo, ali pa me hudobec raztrga,« si misli črevljar in odide s kraljevima poslancema.

Kraljični je bilo hudo, huje nego poprejšnjima kraljičnima. Črevljar se prestraši. Jedil, ki so jih položili predenj, se niti ne dotakne. Pokažejo mu izbo, kjer je razgrajala kraljična.

»Nihče ne sme biti vpričo, sicer se mi ne posreči zdravljenje,« reče spremljevalcem. Potem priporoči dušo Bogu ter se prekriža. Puste ga samega v izbo. Kraljična je grozno besnela.

»Ali si vendar prišel?« sikne iz ubožice hudobčev glas.

»I molči!« vzklikne črevljar. »Ne črhni!«

»Kaj pa se je zgodilo?« vpraša hudobec.

»Najini ženi naju iščeta, da bi naju okomatali in orali z nama,« zastoče črevljar.

Ni še izgovoril, kar se razleti okno, kosi stekla odlete daleč proč, črevljarja pa zbode v nos čuden žveplen duh. Hudobec je odletel v peklo, ker se je vstrašil žene, ki mu je zagrenila življenje na zemlji. Nikdar več se ni vrnil na svet. Kraljične so imele mir od tedaj.

Tisti hip, ko se je razletelo okno, je ozdravela kraljična. Njen oče je vzel črevljarja k sebi v grad. Poslal je tudi po njegovo ženo. Lepo je skrbel za oba do smrti.





50 letnica Strossmayerjevega škofovanja.

Spisal *Doksov.*

Naši bratje Hrvatje so obhajali dne 8. kimavca letos tako svečano in redko slavlje, da je naša dolžnost, opozoriti nanjo tudi naše mlade čitatelje. Tega dne je slavil v majhnem slavonskem mestu Djakovem ljubljeneč hrvaškega naroda, po vsem slovanskem svetu slavnoznani biskup *Strossmayer*, duševno in telesno čvrst, 50letnico svojega škofovanja.

Pa so imeli Hrvatje tudi tehtnih razlogov, da so ta dan, ki je bil zanje naroden praznik, proslavili na tako slovesen način! Zakaj kdo bi mogel našteti velikanskih zaslug, ki si jih je pridobil »prvi sin domovine« za duševno in gmotno povzdigo Hrvaške?

V najčistejši ljubezni do svojega rodu je ustanavljal z ogromnimi stroški šole, razne zavode, dobrodельne naprave in podpiral vsako stremljenje bodisi na gospodarskem, bodisi na duševnem polju.

Ustanovil je v Zagrebu vseučilišče in jugoslovansko akademijo znanosti in umetnosti ter dragoceno galerijo slik, katerih si je nabavil z velikimi stroški na svojih potovanjih po Italiji in Nemčiji.

Najveličastnejše njegovo delo, ki bo njegovo hvalo pripovedalo še najpoznejšim rodovom, pa je prekrasna stavba djakovske katedrale, ki je v umetniškem oziru vsestransko tako dovršena, da jo imenuje Strossmayerjev iskreni častitelj Cepelić: »Najlepši umetniški spomenik v zadnjih desetih sto letih na balkanskem polotoku.«

To so najdragocenejši darovi, katere je položil plemeniti škof na oltar ljubljene domovine; o tisoč in tisoč manjših dobrih delih, o katerih bi se dala napisati knjiga, govori le ustno poročilo.

Oglejmo si še v kratkih potezih njegovo življenje!

Porodil se je dr. Josip Juraj Strossmayer dne 4. svečana 1815. v Oseku, kjer je tudi dovršil osnovne in gimnazijske nauke z najboljšim uspehom in njegovi šolski vrstniki so se ga dolgo vrsto let spominjali s ponosom kot svojega sošolca.

Leta 1832. je bil sprejet v djakovsko semenišče, kjer je poslušal modroslovje, na kar je odšel na peštansko vseučilišče, kjer se je učil s toliko vnemo, da je postal že kot bogoslovec doktor modroslovja.

Po dovršenih bogoslovnih študijah je kapelanoval tri leta, potem pa so ga poslali v dunajsko višje duhovniško odgojevališče, kjer je postal tudi doktor bogoslovja.



50 letnica Slovenskega krovnega

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.



Dr. Josip Juraj Strossmayer, rojen 18. avgusta 1838. leta, v Zagrebu, je bil prvi slovenski kardinal. Njegov portret je prikazan na sliki, ki jo sestavlja dve strani. Na levi strani je prikazan v polovični dolžini, na desni pa v celotni dolžini. Obe strani sta povezani s črno, ki jo sestavlja dve strani.

Dr. Josip Juraj Strossmayer.

Vrnivši se v domovino, je postal profesor na djakovskem duhovniškem zavodu, a kmalu potem so ga poklicali za ravnatelja na dunajsko višje duhovniško odgojevališče.

Leta 1849. je bil imenovan po plemenitem prizadevanju tedanjega slavnega bana *Jelačića* za djakovskega škofa, na kar je bil dne 8. kimavca 1850. l. slovesno umeščen na djakovsko stolico.

Strossmayer je ves čas svojega življenja družil z izvenredno pridnostjo, globoko učenostjo, plemenito požrtvovalnostjo in pravo pobožnostjo plamen najnesebičnejšega in najčistejšega rodoljubja, ki je z enako ljubeznijo ogreval vse slovanske brate, posebno pa je bil od nekdanj z vso dušo vdan nam Slovencem, kar je ob raznih prilikah tudi dejanski dokazal.

Umestno je tedaj, da se tako izrednega moža, plemenitega po duhu in srcu, spominja ob tako slovesni priliki tudi slovenska mladina in mu zakliče iz vsega srca: Slava!



Mamin god.

Spisal C. Logar.



daj pa le sladko zaspančkaj, vidiš, konjiček tudi že spi tu na stolu.«

»Ne, mamica, nisem še zaspan; dajte mi sem konjička, saj še ne spi!«

»Spi, spi, le tiho bodi, da ga ne zbudiš.«

»Jaz bi šel rad na vrt!«

»Le lepo mirno leži, zunaj je tema, in netopir leta okrog.«

Ciril se je slednjič umiril, in mamica je odšla od postelje. Zatisnil je oči, da bi zaspal, a spanec mu ni hotel na oči. Najrajši bi videl, da bi nočejšnja noč že minila; nič lepo se mu ni zdelo v postelji. A jutri bo tako veselo: Mamin god, čestitko zna dobro na pamet, in potem bodo jedli slaščice, striček pride v gosti in gotovo mu zopet prinese kaj lepega.

Obrnil se je na postelji in hotel zaspiti, a iz sosedove hiše je zaslišal glasen jok.

»A-ha, sosedov Janko se jokca, oj, oj, ti jokavec!«

Kmalu je jok utihnil, vse se je umirilo, in Ciril je zaspal. —

Črez nekaj časa pa — niti sam ni vedel, kako je to prišlo — začuje glasne vzdihne, sliši sestro, ki je jokala in klicala: »Mama, mama, pogledajte me vendar, saj vas imam rada!« Slišal je ateja, kako govori nekaj s tihim, trepetajočim glasom, slišal je trde, neznane korake po sosednji sobi in glasen ropot.

Ciril vstane; zdelo se mu je, da je že dan, da sije solnce, a okolo njega je bila neka blede svetloba, in ničesar ni mogel dobro ločiti. Gre proti vratom in jih odpre. Ali kaj vidil

Mamica leži na mrtvaškem odru, bledih lic, posinelih ustnic, in med stisnjenimi rokami ima temen križec. Okolo nje stoje sveče na srebrnih stojalih in cvetice v zelenih posodah. Ciril otrpne strahu in zakliče: »Mamica, mamica!« — Hotel je zleteti proti nji, a noge ga niso nosile. Ob steni je videl sloneti pokrov od krste in Ciril je glasno zajokal. Pri vratih je stal stražnik v črni obleki, in ko je Ciril zagledal njega, se je on obrnil proti njemu in ga grdo pogledal izpod sivih obrvi. Prišla je k njemu vsa zajokana sestrice, s črnim pajčolanom na obrazu, in Ciril jo je vprašal:

»Kdaj so pa umrli mamica, da nič ne vem?«

»Tebe ni bilo doma, ker si po vrtu letal, in mamica bi te bili tako radi videli.«

Ciril je zopet zajokal in se zagledal v oder. Sveče so nemirno plapolale, vosek se je topil in padal v debelih kapljah na tla. Isti hip se mu je zazdelo, da je mamica odprla oči in pogledala proti njemu.

»Mamica, mamica, kaj ne, da niste umrli?«

Toda oči so bile zopet zastarte, mamica je bila mrtva . . .

Isti hip je stražnik pri vratih vstal, prijel pokrov in ga poveznil na krsto. Nato je napel lica in pričel pihati v sveče. V sobi je nastala tema, Ciril je zaslišal votle udarce, in zdelo se mu je, kakor bi mamica ječala v krsti.

V silnem strahu je zaklical: »Mamica« — — — — in se zbudil.

Ciril pogleda okrog sebe: zunaj se je danilo, in skozi okno je videl na nasprotni strani od solnca obsejano streho. Potegnil je z roko po znojnem čelu in se sklonil pokonci:

»Je-li v istini mamica umrla, ali se mi je samo sanjalo?«

Skočil je iz postelje in v sami srajčici tihotapil proti vratom. Srce mu je drhtelo groze, napeto in strahoma je mislil, bo li v istini v sosednji sobi zagledal mamico, ležečo v krsti.

Odprl je vrata.

Hvala Bogu, to so bile samo sanje! Mamica je živa, in danes je njen god. Na mizi stoje v lepo poslikanih, porcelanastih vazah krasni šopki, in na krožnikih je vse polno slaščic.

Ciril se je oddahnil.

Brž se je napravil, poiskal mamico in ji tako lepo čestital, da so ji prišle solze v oči; potem sta se poljubila, in Ciril se je razjokal same radosti. O sanjah pa ni povedal mamici ničesar.

Oj, to je bil tisti dan še Ciril vesel; jedel je slaščice in gledal vedno le mamici v obraz. Same radosti ni vedel, kam bi se del.

A mamico je imel potem še mnogo rajši kot poprej.



Svetovna razstava v Parizu.

Spisal Jakob Dimnik.



Franci so dandanes najnaprednejši narod na svetu. To so dokazali zopet z letošnjo velikansko svetovno razstavo, ki se razprostira ob levem in desnem bregu reke Seine. Tu najdeš vse, kar je iznašel človekov um in vstvarila človekova roka. Ves svet je zastopan s svojimi najnovejšimi umotvori in iznajdbami v razstavi. Prostor, na katerem so zgradili prekrasne in velikanske palače za razstavo, je podoben velikemu mestu, in da samo obhodiš ta prostor, ti je treba hoditi dve do tri ure. Samo prostor, ki ga zavzemajo razstavna poslopja, meri 460.000 štirijaških metrov, to je štiri desetinke vsega razstavnega prostora. Vsi stroški za razstavo so proračunjeni na 100 milijonov frankov, t. j. blizu 50 milijonov našega denarja.

V razstavni prostor drži 36 vhodov. Najlepsi in najveličastnejši je glavni vhod. Temeljni osnutek tega vhoda je enakostraničen trikot. Nad vsako teh



treh strani se vzdiguje širok obok, pokrit s predrto kupolo. Vrh oboka, ki je obrnjen proti velikemu trgu »Place de la Concorde«, moli prednji del ladije, na kateri se vpenja gališki petelin. Ta ladja je znamenje Pariza. Na kupoli se nahaja velika zemeljska obla in na tej pa stoji šest metrov visoka ženska podoba, ki predstavlja mesto Pariz ter kliče vsem narodom: Dobro došli! Ob straneh glavnega oboka stojita dva ozka stolpa. Vsa stavba glavnega vhoda je preprežena s 3116 modrimi, belimi in rdečimi steklenimi krogli, katere so zvečer električno razsvetljene ter napravljajo na gledalca čaroben vtisk. Prostor pod kupolo meri 500 štirijaških metrov. V tem prostoru se nahaja 58 dohodov v razstavo, in v eni uri gre lahko skozi te dohode 60.000 ljudi v razstavo.

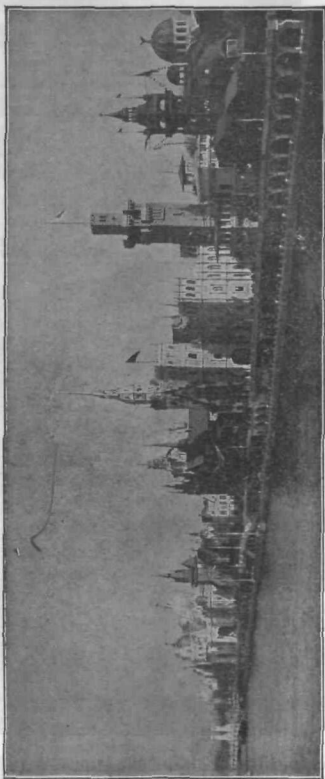
Najumetnejši del vse razstave je prostor na levem bregu reke Seine. Tu se nahajajo v dveh vrstah palače posameznih držav, ki so zastopane v razstavi. Po sredi teh dveh vrst palač drži lepa, široka »cesta narodov«. Na eni strani (ob reki Seine) imajo svoje razstavne palače te-le države, oziroma dežele: Italija, Turčija, Zedinjene države, Avstrija, Bosna in Hercegovina, Ogrska, Anglija, Belgija, Norvegija, Nemčija, Španija, kneževina Monako, Švedija, Grško, Srbija, Rusija in Mehika. Ob nasprotni strani pa: Danska, Portugalska, Peru, Perzija, Luksenburg, Finlandija, Bolgarija in Rumunija.

Največja in najlepša je italijanska palača. Avstrijska palača predstavlja stari dunajski dvor.

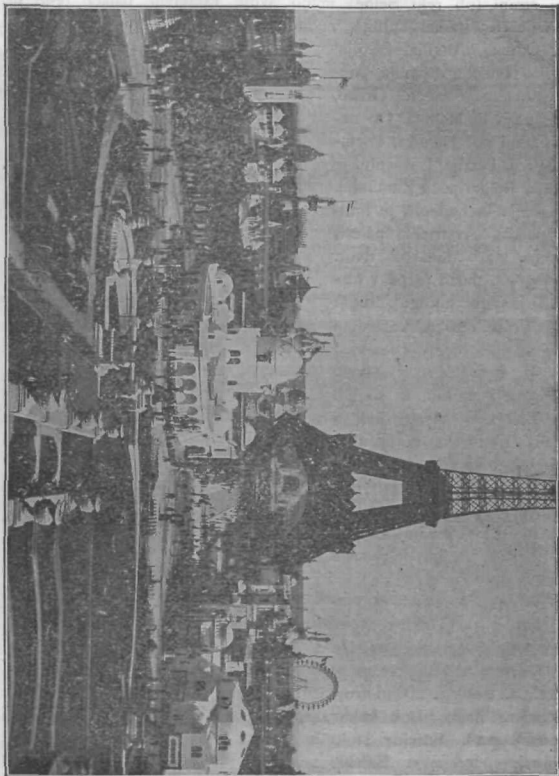
Poleg teh palač je pa v razstavi še mnogo mnogo drugih poslopij. Vsaka stroka skoro ima zase ločeno poslopje. V takozvani naselbinski razstavi so razstavili prav lepa dela narodi, ki so bili še pred nedavnim časom divji, a so danes francoski podložniki. Posebno se odlikuje v tem delu razstave Madagaskar. V stari razstavni palači »Trocadéro« so razstavili svoje pridelke Kitaj, Egipt, Tunis, Japan, Indija in druge države.

Največja zanimivost za vsakega tujca je pa Eiffelov stolp, ki je v istini dandanes najvišji umotvor sveta. Eiffelov stolp je ves iz železa. Visok je 300 metrov, torej štirikrat tako visok kakor Ljubljanski grad. Eiffelov stolp ima ime po inženerju Eiffelu, ki je naredil načrt za ta stolp. Prostor pod stolpom meri en hektar. Ob jasnem vremenu se

vidi nad 100 kilometrov daleč. Eiffelov stolp ima tri oddelke, oziroma nadstropja. Prvi oddelek je visok 60 m. V njem so štiri velike restavracije (gostilne) in krog in krog pa širok hodnik. Drugi oddelek je 115 m visok. Na vrhu je tretji oddelek, ki ga pokriva 250 m³ velika steklena kupola. Od tu je prekrasen razgled čez mesto Pariz in okolico. V stolp greš lahko po



stopnicah ali pa po štirih dvigalih, ki dvignejo do prvega nadstropja po 200 ljudi in nadalje pa 50—60 oseb v 6—7 minutah do vrha. Čaroben je Eiffelov stolp zvečer, ko ga razsvetljuje od tal do vrha na tisoče modrih,



belih in rdečih električnih žarnic. Z vrh stolpa pa pošilja velikansko ogledalo luč najdaljšim krajem ter jih za hip razsvetljuje kakor sonce.

V Pariz prihaja dan na dan ogromno število tujcev, da si ogledujejo to razstavo, kakoršne še ni bilo nikjer na svetu. Razstava dela največjo čast francoskemu narodu.

Zakaj imamo v državnem orlu dvoglavnega orla?

Napisal *Dominicus*.



eček mi je na paši pripovedoval to-le pravljico:

Kralj Salomon je bil jako učen mož, preveč bogaboječ pa ni bil. Ko mu je Bog razodel mnogo skrivnosti, se je hotel kralj po sili seznaniti tudi z ostalimi nebeškimi skrivnostmi, ki mu jih Bog ni odkril. Dolgo je premišljal, naposled pa je vendarle nekaj izumil.

Kakor več, je bilo v starodavnih časih vse bolje, ljudje večji in močnejši, pa tudi živina, to se razume; kajpada, še jaz pomnim, ko je za Francozov žito imelo večje klase in je poleti bilo gorkejšo, tako prijetno, ne pa kakor zdaj, ko mi je še često o Binkoštih treba obleči kožuh. —

Torej Salamon si da v zanjke poloviti vse orle v svojem kraljevstvu ter ti največjega izbere za svoj namen. Hotel je, da ga ptič ponese v nebesa. — To je izvršil tako-le: Da ga osedlati, prej pa postiti tri dni. Tretji dan si nabode na meč tri hlebe kruha, zajaše orla ter ga da odvezati. Salamon drži v enomer tri kruhe na meču navzgor pred orlov kljun in šla sta po bliskovo proti solncu. Orel jame omahovati, in Salamon mu da prvi hleb; črez nekoliko časa mu da drugi hleb, in letela sta višje in višje. Zemlje skoraj nista dogledala več. Naposled dospeta tako blizu nebes, da slišita peti nebeškega petelina, ter se orlu same solnčne vročine jame smoditi perje.

Zdaj sklene Salamon, da se vrne. Zatorej obrne zadnji hleb z mečem navzdol, da bi orel zopet letel proti zemlji, toda kruh mu zdrsne z meča, in sedaj ni mogel orla več voditi. Bila sta jako blizu solnca in bilo se mu je bati, da se opalita oba. Kralj pomoli torej skesano k Bogu, zavihti meč in preseka orlu glavo. Orel začne padati navzdol, a ker ima jako žilavo življenje, plapola še tako dolgo, dokler srečno padeta na zemljo nazaj.

Od takrat je Salamon imel dvoglavnega orla v grbu. In ker so bili predniki naših cesarjev z njim v rodu, kakor smo tudi mi drugi siromaki bratje med seboj, ima tudi naša država tak grb: enega orla z dvema glava.



0 ptički in žitnem klasu.

Narodna. Priobčil *Ivan Podgornik*.



ila je ptička. Ko ji je bilo neki dan dolgčas, zleti na polje, sede na žitni klas in mu reče: »Žitni klas, prosim, ziblji me!«
 »Ne maram nikogar zibati, ptičkal« odgovori žitni klas.
 Ptička žalostna zleti in sreča lastovico ter ji reče: »Lastovica, prosim, odgrizni oni-le žitni klas!« Ali lastovica ne mara odgrizniti klasa, a klas ne mara zibati ptičke.

Ptička zleti in sreča lisico, ter ji reče: »Lisica, požri ono-le lastavico!« Ali lisica ne mara požreti lastovice, lastovica ne mara odgrizniti klasa, a klas ne mara zibati ptičke.

Ptička zleti in pride v vas ter jo zaprosi, rekoč: »Prosim te, vas, pojdi loviti lisico!« Ali vas neče iti loviti lisice, lisica ne mara požreti lastovice, lastovica ne mara odgrizniti klasa, a klas ne mara zibati ptičke.

Drobna ptička zleti in pride do ognja ter mu reče: »Ogenj, daj, zažgi vas!« Toda ogenj ne mara zažgati vasi, vas ne mara loviti lisice, lisica ne mara požreti lastovice, lastovica ne mara odgrizniti klasa, a klas ne mara zibati ptičke.

Ptička zleti in pride do vode ter ji reče: »Voda, daj, pogasi ogenj!« Ali tudi voda ne mara tega storiti.

Ptička zopet zleti in sreča velikega bika. Sede mu na glavo in ga zaprosi, da izpije vodo. Ali bik ne mara izpiti vode, voda ne pogasiti ognja, ogenj ne zažgati vasi, vas ne loviti lisice, lisica ne požreti lastovice, lastovica ne mara odgrizniti klasa, a klas ne zibati ptičke.

Ptička zleti in zagleda na cesti veliko gorjačo ter ji reče: »Gorjača, ubij mi bika!« Ali tudi gorjača ne mara tega storiti.

Ptička gre dalje in sreča črva in ga prosi: »Črv, razvej gorjačo!« Ali črv ne mara razjesti gorjače, gorjača ne ubiti bika, bik ne izpiti vode, voda ne pogasiti ognja, ogenj ne zažgati vasi, vas ne loviti lisice, lisica ne požreti lastovice, lastovica ne odgrizniti klasa, a klas ne zibati ptičke.

Ptička zopet zleti in sreča petelina ter mu reče: »Petelin, prosim, pojej črva!« Petelin se loti, da bi pojedel črva, črv, da bi razjedel gorjačo, gorjača da bi ubila bika, bik, da bi izpil vodo, voda, da bi pogasila ogenj, ogenj, da bi zažgal vas, vas, da bi lovila lisico, lisica, da bi požrla lastavico, lastavica, da bi odgriznila klas, kateri sedaj prijazno povabi ptičko in jo lepo prijetno zaziblje.



dopustil, da so odgovorili na listkih brez podpisov. Izmed 20.000 otrok obojnega spola se je izreklo 1000 za prirodne vede, 2000 za zemljepisje, 3000 za risanje, 5000 za računstvo, a 9000 za zgodovino. Za zgodovino se je izreklo potemtakem največ šolarjev, najmanj pa za prirodoznanstvo.

Junaški Buri premagani.

Nad leto dni je trajala v Južni Afriki krvava vojna med dežel lakomnimi in zlata, demantov pohlepni Angleži, ter med poštenimi, pobožnimi Buri. Kakor levi so branili Buri svojo krasno in bogato domovino, kakor slavni starogrški Spartanci so se borili in kakor zvesti tirolski kmetje so žrtvovali za obrambo svoje očetnjave vse, — a vendar so bili premagani. Skoraj desetkrat večja je bila vojska Angležev, več sto milijonov so dali za orožje, vojaštvo, za voznino, hrano in drugo, svoje najslavnejše generale so poslali v Južno Afriko, a vendar je bilo treba tako dolge dobe, predno so omagali Buri. Saj pa so Buri res pokazali vsemu svetu, kako mora vsakdo ljubiti in braniti svoj dom ter kako umreti za svojo domovino. Sivolasi starci in mladeniči, žene in dečki, vsi so stali v vojnih vrstah kakor najboljši evropski vojaki; prenašali so najhujše trpljenje in brez strahu so gledali smrti v obraz. Premnogokrat so morali pred njimi bežati Angleži, in ubitih Angležev je bilo cela vojska. Toda preveliko število sovražnikov je končno vendarle užugalo Bure. Na bojišču so obležali njih najboljši voditelji, in v sužnost so odvedli Angleži njih najvrlejše sinove. Nadpoveljnik Burov, stari junak Joubert si je v vojni nakopal smrtno bolezen in sredi boja izdihnil svojo dušo. Pogumni in neustrašni Cronje je bil ujet s 3000 svojimi vojaki, premeteni in nepremagljivi Olivier je

padel, ker ga je zadela bomba, največji strah Angležev, vzorni general Kristijan Dewet pa je bil zadet naravnost v srce. Trije sinovi so mu bili ubiti na bojišču, in žena mu je umrla od žalosti, nazadnje pa je predrla še njemu krogla junaško srce. In tako se je moralo zgoditi, da so Buri omagali, da zapuščajo sedaj trumoma nesrečno svojo domovino, ter da je danes Transvaal in Oranje last Angležev. Buri so premagani, a večna, neumrljiva ostane slava njih imena. Ljubili in branili so svojo domovino do zadnje kaplje krvi in do zadnjega diha. Čast jim!

† Dr. Fran Lampe.

24. kimavca je izdihnil v Ljubljani svojo blago dušo velik prijatelj slovenske mladine, stolni kanonik, konzistorialni svetnik, ravnatelj »Marijanišča«, urednik časopisa »Dom in Svet«, semeniški profesor in slovenski pisatelj, dr. Fran Lampe. Pokojnik je dosegel šele 41. leto, a življenje njegovo je bilo polno dobrih in lepih del, za katere mu ohrani naša domovina najlepši spomin. Bil je pravi oče sirot, za katere je skrbel in delal kot ravnatelj »Marijanišča« noč in dan. Za uboge, bolne otročice in zapuščene sirote je žrtvoval velike svote svojega denarja, a ga znal tudi med narodom naprositi toliko, da se je mogla v Ljubljani sezidati cela palača, v kateri najdejo pouka, hrane in bivališča leto za letom slovenske sirote. Zato pa je plakalo ob njegovih jami nebroj otrok, ki so izgubili z gospodom doktorjem Lampetom najboljšega zaščitnika in odgojitelja. Pokojni dr. Lampe je bil učen mož, ki je spisal mnogo lepih knjig ter si kot urednik pridobil za naše slovstvo velikih zaslug. Bodí mir njegovi blagi duši!

Rešitev zemljepisne uganke v 9. številki.

Števila pomenijo: 1 = t 5 = l 9 = č 13 = c 17 = d
2 = r 6 = a 10 = e 14 = j 18 = z
3 = i 7 = v 11 = n 15 = u 19 = h
4 = g 8 = ž 12 = o 16 = b 20 = k

Ako postaviš namesto števil črke, dobiš:

Tržič
Rateče
Ig
Grintavec
Ljubelj
Adergaz
Vrhnikar

Prav so jo rešili: Orožnovi v Trebnjem; Milko in Slavko Naglič, učenca v Ljubljani; Alojzij Lenček, učenec v Ljubljani; Inka in Nusi Slamberger v Kranju; Gabi in Milko Pirkmaier, učenca v Framu pri Mariboru; Franc Peternej, zastopnik »Dunava« v Račvoljici; Srečko, Pavla in Franci Lapajne in Idriji; Andrej Cekada, učenec v Ljubljani; Ivanka in Anica Gantar, učenci na Catežu ob Savi.



Členje sodružnice in sodružnice prosimo, da pošiljajo odslej svoje spise samo na naslov: Engelbert Gangl, Dunaj (Wien), IX., Porzellangasse Nr. 20., II., III./31.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K., pol leta 2 K 50 h, četrta leta 1 K 25 h. Naročnino prejema gosp. Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7. — Izdajatelj in odgovorni urednik je Engelbert Gangl, učitelj v Ljubljani, Turjaski trg št. 4.